

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نېاشد تن من مېباد بدین بوم و بر زنده یک تن مېباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسایل ایدئولوژیک

تتبع و نگارش :

امین الدین « سعیدی – سعید افغانی »

مدیر مطالعات ستراتیژیک افغان و

مسؤل مرکز کلتوری دحق لاره-جرمنی

ابلیس

بسم الله الرحمن الرحيم

نام آن موجودی است که از امر و فرمان پروردگار سر پیچی کرد و در نهایت از درگاه پروردگار رانده شد. بنابر تحقیقاتی که عده ای از زبان شناسان به عمل آورده ، بدین باور اند که کلمه « **ابلیس** » در اصل غیر عربی میباشد ، ولی تعداد کثیری از علماء زبان بدین باور و عقیده اند که ریشه کلمه « **ابلیس** » عربی بوده و از « **أبلس** » عربی گرفته شده است . و اینکه کلمه ابلیس عربی بوده قریب به ثواب نیز میباشد .

بنا بر روایات ابلیس ، در اصل از طائفه **جین** بود ولی در جمله فرشتگان زندگی میگرد ، اما زمانیکه از فرمان پروردگار در امر سجده (سجده احترامی نه تعبدی) سر پیچی کرد ، کافر شد و از رحمت پروردگار نا امید گشت .

روی همین علت است که ابلیس ، آدم را عامل زبونی و عامل طرد شدنش از بارگاه الهی می داند ، بناءً با تمام توان می کوشد تا از اولاده آدم انتقام بگیرد .

ابلیس برای این کار خویش از پروردگار تا قیام روز قیامت مهلت خواست . ابلیس به عزت خدا قسم یاد کرد که همه انسانها مگر بندگان مخلصش را گمراه کند و خدا نیز وعده داد که جهنم را از او و کسانی که از او تابعیت کنند پر کند .

حکم قرآن کریم در مورد مخلوقات عاقل و باشعور

مطابق حکم قرآن عظیم الشان خداوند سه گونه موجود عاقل و باشعور را خلق نموده است:

قسم اول : این مخلوقات در آسمان زندگی میکنند که **فرشتگان** نام دارند ، و از نور خلق گردیده اند . این مخلوقات شهوت جنسی ، خواب و خور و سایر هوس ها و شهوت را دارا نمی باشند . از ایشان هیچ وقت گناه سر نمی زند ، در همه احوال ، تسلیم محض **پروردگار** الهی می باشند و يك لحظه هم از ذات باری تعالی سر پیچی و نافرمانی نمی کنند ، خلقت آنها بیشتر از **جین** و **انس** صورت گرفته است .

قسم دوم: این مخلوقات؛ انسان است که پروردگار ما او را با دو دست قدرت خود پدید آورد و ملائکه بر او سجده کردند و استاد آنان شد، هم دارای عقل اند و هم دارای شهوت اند، و از خاک و آب به وجود آمده است.

قسم سوم: این مخلوقات طایفه از جن است که پروردگار ما ایشان را از آتش بی دود و باد خلق نموده اند. این مخلوقات مانند انسان دارای عقل و شهوت اند و طبق روایات قرآنی، خلقت جن قبل از خلقت ادم بود.

خداوند درباره خلقت جن فرموده است: (وَالْجَانِ خُلُقْنَاهُ مِنْ قَبْلِ مَنْ نَارِ السُّمُومِ) ما طایفه جن را قبل از انسان از آتش گرم و سوزان - و شعله ور بدون دود - آفریدیم. همان طوریکه قرآن میفرماید: که پروردگار ما اولی آدم علیه السلام را خلق کرد و حوّا را بعد از او از جنس خودش خلق نمود، پدر جن ها هم «مارج» نام داشت او از آتش و بعد از آن همسرش (مارجه) را نیز از او خلق نمود.

مارج و مارجه (با هم عروسی و ازدواج) و (جان) از ایشان متولد شد و اولاده جان (جان) به دو طایفه تقسیم شدند: يك طایفه، همان جن ها که در میان آنان، هم مؤمن پیدا می شود و هم کافر؛ طایفه دوم؛ شیاطین شدند که پدر کلان شان (ابلیس) می باشد. ابلیس یکی از فرزندان جان است.

ابلیس در قرآن

نام ابلیس یازده بار در قرآن تذکر رفته است، و مهمترین دلیل سجده نکردنش تکبر و خودبینی او معرفی شده است

جنس ابلیس:

با توجه به شناختی که از فرشتگان داریم، این سؤال به ذهن ما انسانها خطور میکند که: اگر شیطان از جنس آنها بوده است، پس چگونه توانسته عصبان و سرکشی کند؟ چرا که فرشتگان گناه مرتکب نمیشوند، بلکه همیشه اوامر الهی را بدون چون و چرا اطاعت میکنند.

جواب به این سؤال اینست که: فرشتگان موجوداتی مجرداند که «لَا یَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ؛ نافرمانی خدا را نمیکنند». (سوره مریم، آیت: ۶) اما جنس ابلیس طوریکه قبلاً بدان اشاره کردیم، از طایفه جن است، «كَانَ مِنَ الْجِنَّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ». (سوره یوسف، آیت: ۵۰) دلیل دیگر آنکه آفرینش فرشتگان طوریکه که گفتیم از نور بوده است و آفرینش ابلیس از آتش.

طوریکه گفته آمدیم، ابلیس، نام خاص (عَلَم) برای موجودی نام گذاری شده است که از فرمان پروردگار نافرمانی کرد و به اثر این نافرمانی از درگاه پروردگار رانده شد.

کلمه ابلیس، ۱۱ بار در قرآن کریم تذکر رفته است، ۹ بار آن مربوط به آفرینش آدم است (سوره بقره آیت: ۳۴؛ سوره اعراف آیت: ۱۱؛ سوره حجر آیت ۳۱ و ۳۲؛ سوره اسراء آیت: ۶۱؛ سوره کهف آیت: ۵۰؛ سوره طه آیت: ۱۱۶؛ سوره ص آیت: ۷۴، ۷۵). و دو مورد دیگر (سوره شعراء آیت ۹۵؛ سوره سبا آیت ۲۰) آیات این دو سوره با آفرینش آدم رابطه نمیگیرد.

در قرآن گاه گاه کلمه شیطان را می توان مترادف با ابلیس ملاحظه نمود از جمله (در سوره بقره: آیت ۳۶ و سوره اعراف آیت ۲۰ و سوره طه آیت: ۱۲۰) مثال آورد.

داستان بغاوت ابلیس

در قرآن

همانطوریکه گفته آمدیم آغاز داستان از آیات ۳۰ تا ۳۴ سوره بقره با تفصیلی زیباری بیان شده است:

بیاد آر وقتی که پروردگار فرشتگان را فرمود: من در زمین خلیفه خواهم گماشت، گفتند: آیا کسانی خواهی گماشت که فساد کنند و خونها بریزند و ما خود تسبیح و تقدیس می کنیم. خداوند (یعنی الله) فرمود: من چیزی از اسرار خلقت بشر می دانم که شما نمی دانید. (۳۱) و یاد داد به آدم همه اسماء را و آنگاه حقایق آن اسماء را در نظر فرشتگان پدید آورد و فرمود: اسماء اینان را بیان کن اگر شما در دعوی خود صادقید. (۳۲) گفتند منزه می تو، ما نمی دانیم جز آنچه تو خود به ما تعلیم فرمودی، توئی دانا و حکیم. (۳۳) فرمود ای آدم آنها را آگاه ساز به حقایق این اسماء، چون آگاه ساخت، خدا فرمود: اکنون دانستید که من بر غیب آسمانها و زمین دانا و بر آنچه آشکار و پنهان دارید آگاهم. (۳۴) و چون فرشتگان را فرمان دادیم که بر آدم سجده کنید همه سجده کردند مگر شیطان (در متن اصلی عربی، ابلیس خوانده شده است و شیطان ترجمه غلط فارسی است!) که ایبا کرد و تکبر و ورزید و از فرقه کافران گردید. متن عربی ۲: ۳۴ "و انقلنا للملائكة اسجدوا لآدم فسجدوا الا ابليس ابی و استکبر و کان من الکافرين."

ادامه داستان ابلیس در آیات: (۳۵، ۳۶، ۳۷، و ۳۸ سوره بقره):

در آیت ۳۵ سوره بقره شخصیت و هویت اصلی شیطان واضح میشود طوری که قرآن عظیم الشان میفرماید: (و گفتیم: ای آدم تو با جفت خود (حواء) در بهشت جای گزین و در آنجا از هر نعمت که بخواهید برخوردار شوید ولی نزدیک به این درخت نشوید (یعنی درخت حیات و معرفت نیک و بد در وسط باغ جنت بود) که از ستمگران خواهید بود. (۳۶) پس به لغزش افکند آنها را شیطان ("... فازلهم الشیطان...")، از آن درخت خوردند و بیرون آورد عصیان آنان را از آن مقام و گفتیم: فرود آئید که برخی از شما برخی را دشمن آید و شما را در زمین جایگاه است تا روز مرگ. (۳۷) پس آموخت آدم از خدای خود کلماتی که موجب پذیرفتن توبه او گردید، زیرا خدا توبه پذیر و مهربان است. (۳۸) گفتیم همه از بهشت فرود آئید تا آنگاه که از جانب من راهنمایی برای شما آید و هر کس پیروی او کند هرگز بیمناک و اندوهگین نخواهد گشت.

کبر و استکبار در نهاد ابلیس:

علماء لغت کبر را غرور، خود خواهی، خود برتر بینی و خود بزرگ بینی معنا کرد اند؛ همچنان علماء بدین عقیده اند که کبر يك حالت درونی است که ریشه بسیاری از صفات بد و خراب می باشد؛ ولی استکبار به معنی طلب بزرگی کردن است، این بدین معنی است که خود دارای بزرگی نمی باشد ولی خود را بزرگ می شمارد. کبر در نهاد و در درون ابلیس مخفی بود، و زمانی که مأمور به سجده میشود، در همین وقت است که، استکبارش نیز آشکار میشود. داشتن روحیه کبر و استکبار ابلیس را به سوئی می کشاند که در نهایت امر، از امر پروردگار خویش سر پیچی کند. ابلیس با داشتن این دو خصوصیت دو عمل از او سر میزند.

اول: از سجده کردن به آدم آبا می ورزد. **دوم:** زمانی که از او پرسیده میشود که چرا هدایت و فرمان پروردگار را در سجده (تعظیمی) به آدم علیه السلام قبول نکردی؟ در جواب مسأله برتری وجودی خویش را پیش می کشد و میگوید: (من از آدم بهترم من از آتش آفریده شدم و او از خاک). (سوره اعراف، آیت: ۱۰).

کفر پنهانی ابلیس:

کفر پنهانی ابلیس در مراسم سجده ملائکه برآدم و تمرد ابلیس، آشکار گردید، خیانت ابلیس چنان پنهانی و در نهاد ابلیس جا داشت که حتی ملائکه از آن اطلاعی نداشتند. ولی در نهایت امر کفر ابلیس با همان مخفی نگهداشتن باز هم در آزمایش قرار میگرد و مراسم سجده بر آدم افشاء میگردد. (و اذ قلنا للملائكة اسجدوا لآدم فسجدوا الا ابلیس)

أبی واستکبر وکان من الکافرین) «سورة بقره، آیت ۳۴» (وکان من الکافرین) اشاره‌ای رسا و آشکار به کفر نهانی ابلیس دارد، چرا که می‌فرماید: و او از کافران بود .

بغاوت ، نافرمانی و طغیان ابلیس:

عصیان به معنای عدم اطاعت و نافرمانی کردن است؛ اما طغیان، اسراف در نافرمانی نمودن و از حدّ گذشتن می‌باشد.

ابلیس ابتداء سجده نکرد و گناهی مرتکب شد؛ اما زمانی که مورد بازخواست قرار گرفت، قیاس باطل خویش را مطرح کرد، در حالی که او نیز می‌توانست توبه کند، چنانکه آدم چنین نمود.

خبثت ابلیس تنها در دعوت و تلقین و وسوسه خلاصه میگردد .

انسان بنابر داشتن سه نیروی درونی: خشم، شهوت و غضب از لحاظ درونی آماده پذیرش وسوسه و دعوت است. ابلیس با افزودن دعوت و وسوسه به سه نیروی فوق، انسان را از تعادل روحی و روانی خارج نموده و او را در معرض خطاهای بزرگ و کوچک قرار می‌دهد.

پروردگارا!

مارا از شر شیطان و شر ابو شیطان ، از شر ابلیس ، و ابلیس ها نجات داده ، و مارا به راه راست و صراط المستقیم هدایت فرما!
آمین یا راب العالمین